

FOIȚĂ

PREDICATORIULUI SATEANULUI ROMANU

Pentru cestiuni basericesci, scolastice, economice, igienice s. a.

Va esé la 1 si 15 st. n. a fiesce-carei lune.

Abonamentul pre unu anu
e 2 fl. 20 cr. v. a.

CURSULU I.

1875.

Numerulu 7.

16-a Juniu

A-se adresá in veri-ce cestiune la :
Redactiunea fóiiei „Predicatoriulu Sateanului
Romanu“ in Szamosujvár

Beseric'a romana greco-catolica sabornica.

Telegramu Datu la Gherl'a in 10^{1/2}, Juniu la 10 óre 20 minute.

Santului Sinodu Archi-Diecesanu

in **BLASIU**.

Redáti Romaniloru greco-catolici beseric'a sabornica avitica, in care Clerulu si poporulu in unire se lucre spre prosperarea si marirea spiritala, intelectuala, morala si materiala a Romanului si, in beserica si scola romana nationala constitutionala, Romanulu érasiu se va redicá din pulverea si cenusi'a in care l'au aruncatu vitregimea temporeloru si necutesanti'a Cármuitoriloru.

Predicatoriulu Sat. romanu.

Acestea suntu cuventele, cu cari Redactoriulu acestoru foie intempiná adí deschiderea Sinodului Archi-Diecesei romane greco-catolice de Alb'a-Jul'i'a-Fagarasiu, cuvente cari credemu a esprime convictiunea si dorenti'a veri-si-carui Romanu, omu de bene.

..... Sinodalitatea singura pote dirima paretile despartítoriu, ce in fatalitatea temporeloru máni malevole si sacrilége l'au redicatu intre fratii de acel'asi sange. Sinodalitatea singura pote pune capetu disensiunelor, intre Preoti si laici, cari se inmultiescu pre dí ce merge cu ruinarea frumosului edificiu a Beserice si scolei romane nationale.

Sinodalitatea singura pote sterpi radein'a reului si a imoralului, care a luat unu aventu afátu de insufiatoriu de grigia chiar' si in straturele celé mai inferiore ale omenimei.

Sinodalitatea singura pote redesceptá sentiulu religiositatii si a moralitatii chiar' si in animele celea mai stricate si mai abtute.

Sinodalitatea singura pote indulci pre poporu la jertfelniculu Celui prea-inaltu si pre Preotu la colibiór'a celui mai seracu.

Sinodalitatea singura pote se faca si pre lumanulu celu mai indiferente de starea beserice si a scolei romane nationale cá privindu in acelea singurulu adapostu a Creștinismului nealteratu si Romanismului neinfectatu, se se inchine loru cá la singurele salvátore a vietiei si esistentiei nóstre nationale si se-si aduca pre altariulu acelor'a jertfa filerii sei.

Sinodalitatea singura, impreunandu intre sene Cleru si poporu cu legatur'a celei mai intime iubiri si allipiri, e in stare a desceptá cea mai santa emulatiune in nisuinti'a de a redicá si inaltia beseric'a si scól'a romana nationala cu redicarea si inaltierea careia se redica si inaltia Natiunea intréga chiar', si din contra decadenti'a si perirea càroru-a aduce cu sene decadenti'a si perirea nostra a tuturor.

Dá, Sinodalitatea pune in arena pre alesii Clerului si a poporului, cá pre toti

atâti'a atleti a Crescinismului si Romanismului si pentru ace'a sinodalitatea este dorenti'a noastră cea mai inflacarata; că-ce singuru in sinodalitate aflamu mantuire si vindecare pentru dorerile si ranele trecutului, inaltiare si marire pentru dfilele venitoriului.

Marii Archi-Pastori greco-catolici ne mai colindandu pre Anna si Caiaf'a neci poclo-nindu pre Pilatu din Pontiu, se redé Cre-dintiosiloru sei beseric'a romana sabornica avitica; si in beserica si scóla romana nationala constitutionala viéti'a Romanului va luá unu aventu cu totulu imbucuratori.

Nu e vorba aici de introducerea a drepturi se'u constitutiuni noue, ci e vorba numai de punerea in exercitiu acelor avute in totu-de-un'a si netagaduite de neme pana in dfilele domnirii de cape-r-ape si a pauper-tatiei de zelu religiosu si nationalu. — Sapienti sat.

Virtutea si viciulu.

(studiu didacticu.)
(urmare si fino.)

II. Viciulu si desvoltarea lui.

A) Viciulu.

Hic niger est, hunc tu Romane, caveto!

Spiritulu reului dorindu a imbraciosiá si a cuprinde omenimea blastemata si lapedata de Domnedieu pentru plantarea pecatului in lume, a imprasciatu in lume viciulu, care dupa natur'a s'a nu este numai lips'a virtutiei, ci este chiaru contrariulu acelei'a.

Indienii representáu spiritulu reului in triplo, si si viciulu, cá fetulu lui inca se compune din trei essentii, chiar'— cá si virtutea, fic'a ceriului,— adeca din rusfne, despretiu si reu, cari inca mai au alte multe, forte multe ramureturi si suntu mai mari si mai mici dupa natur'a coruptiunei viciosului, si se nascu prin lucrare in contr'a naturei si a legiloru domnedieesci; si suntu atátu de stricatióse si daunatióse, incátu omulu, in care ele s'au inradecinat e pierdutu pentru vecia, si la unulu cá acel'a nu mai este mediu-locu de a-i ajutá, decâtu schimbandu-i tóta natur'a si transformandu-o din fundamentu, intogm'a precumu unu g adinariu bunu face, taindu ramurile selbatice dela trupine si inlocuindu oltoi nobili. Ast'feliu si omulu viciosu singuru str-formatu, schimbatu, curatitu din fundamentu in

intréga natur'a si indatenarea s'a dela reu la bene pote se devena din plag'a omenimei ce e cá viciosu in benecuventarea ceriului ce e pentru omenime omulu virtuosu.

Nu me voiu incercá a descrie tóte relele, ce au urmatu si inca voru se mai urmeze in societatea omenésca din multu-feliuritele viciuri.

Mintea mi-se intuneca, anim'a-mi slabesc si man'a-mi tremura numai la singurulu cugetu despre acele, si indesiertu m'asi incercá a le descrie, că-ci neci eu, dar' sum securu neci altulu ori cene nu va fi in stare a ni-le infaciosiá in tóta infiorarea lor.

Omulu viciosu nu numai cá nu e mai multu omu, ci inca e mai de josu decâtu bestiele cele mai feroce, că-ci aceste in statulu lor de selbatie neci odata nu lucra contr'a naturei si destinatiunei lor, precandu omulu viciosu cá fientia provediuta cu inteligintia, de-si scé cá au avutu si are una scopu divin, o chiamare sublima, elu totu nu o recunosce, si nu voiesce a o impleni; si unulu cá acel'a nu cugeta la alt'a, decâtu numai cumu ar' poté satisfice „diavolului internu,” „poftei viciului,” care cu mani nevedite 'lu impinge catra reu, si pana candu ele voru esistá in societatea omenésca, virtutea nu pote prinde radecina stabila in mediu-loculu acelei'a, ci ambla ratecinda, biét'a! dela unu membru la altulu, cá si cumu ar' cere se o apere in contr'a tigrului, ce nevalesce asupr'a-i, si totusi forte arare-ori 'si pote aflá refugiu securu, că-ci mai toti moritorii suntu pleni de viciuri de cari eli asculta cá catielulu de domnulu seu, si candu moritorii, câte odata, se incéca a le sterpi incepu bucurosu dela vervu, nu dela radecina, si asié remanu si remanemu cu totii dela celu mai scurtu la haina lumeanu pana la cela mai lungu la barba sichastru, totu asié cumu amu fostu pana aci — adeca stricati, rei si preste totu vitfosi.

Nu ar' mai esistá viciuri in lume, déca mintea ar' predomni patimile, se'u déca amu poté clarificá representatiunile celé intunecate ale patimiloru prin celé luminóse ale intieptiunei că-ci aceste forméza virtutea, celé viciulu, acestea forméza perfectiunea morala, celé decadenti'a morala, si slabitiunea cea mai mare a omeniloru este cá mai multa voia au a domni preste intieptiune si acést'a a o infréná, decâtu preste scaderi. . . Caus'a e neesplicabila!

Moralitatea si virtutea stáu numai din abdicere si retienere, precandu immoralitatea si viciulu din promisiuni stralucitorie, nu-i neci o mirare dara, cá fi aceste lumi abié cu spiritulu si si cu cest'a numai câte odata s'ervescu legei domnedieesci, precandu cu trupulu suntu cu totulu inchinati legei pecatului, dupa cumu dice s. Paulu: „Ei 'si indulcescu beutur'a cu micrea

albineloru, 'si amarescu inse spiritulu, darulu celu domnediescu, cu reutatea viciurilor;“ si de aceste rar se pote omulu padî, cà-ci dupa cumu e cunoscutu, prin ele cadiura angerii din ceriu, prin ele cadiu omulu celu de antaiu Adamu, si totu prin ele cadiu si Jud'a discipululu Mantuitoriului: „nam vitiis nemo sine nascitur, optimus ille, qui minimis urgetur.“

B) Desvoltarea lui.

Invetiatii toturoru tempuriloru s'au disputatu si se voru disputá, cà ore viciurile suntu innascute, ereditate, se'u se castiga dupa nascere?

Ea sum de parere, cà ele nu-su innascute, ci numai sementi'a lor si ori-ce pruncu micu togm'a asié pote deveni omulu celu mai onestu, precumu pote deveni si celu mai mare telhariu.

Din sementi'a cea innascuta a viciului se nascu dispuneri, din aceste aplecari si apoi viciulu insusi 'si aréta monstruosulu capu, care apoi indesiertu se-ar' incercá moritorii se-lu nimicésca, cà-ci se redica de nou cu multu mai infioratoriu, intogm'a cumu unu sierpe calcatu se infuria si atunci e cu multu mai infioratoriu si mai veninosu; si apoi suntu multe cause, cari incurgu la desvoltarea viciului din sementia si anume influentie din afora, temperamentu, modulu de vietuire, societatea cu care petrece, educatiunea s. a. si pentru feliuritele cause ale desvoltarei lui e si elu feliuritu si preschimbatu in nefinite moduri, in urma se preface in datena, daten'a in natura si asié natur'a ins'asi devene viciósa, si despre asié stare dice apoi Sateanulu romanu: „Cene ce invétia mortea 'lu desvétia.“

Dar' si viciulu, se'u mai bene dísu, deosebitele lui ramuraturi nu se desvólta fora opunare unele cu altele, si acé'a e sciutu, cà lupt'a interna a feliuriteloru viciuri atât'a duréza pana candu unulu invinge si remane domnu preste tote facultatile viciuosului.

De candu e lumea asié a fostu si asié va remané, cá ce e bunu se se alunge decatra ce e reu, si bunulu se fía despretiuitu de catra reu.

E lucru forte dorerosu, cà viciurile parentiloru cá imprimari miraculóse se straplanta la urmatori pana in a trei'a si a patr'a generatiune, deca nu intrevine o disciplina rigurósa, care se le impiedece desvoltarea lor. Si acést'a provine din slabitiunea naturei omenesci, cà-ci dupa cumu s'a potutu convinge fiesce-cene, de multe ori cu cea mai mare resolutiune se hotaresce spre cev'a, dar' a indepleni acé'a spre ce s'a hotaritu i-i se impiedecá preste potentia, si asié noi nepotendu impiedecá viciurile in desvoltarea lor remanemu ce'a ce amu fostu totu-de-un'a, adeca peccatosi incorrigibili; si pentru acést'a se dice :

„cà noi toti suntemu viciosi (peccatosi, gresiti) si nu este cene se faca bene, — nu neci chiar' unulu.

III. Omeni neviciosi.

Celi mai multi dintre moritori sémèna cu servitoriulu din parabol'a Mantuitoriului, carele de frica, cá se nu piérda talantulu primitu 'lu ingropà in pamentu; asié suntu si acesti'a, ei dormu ore-cumu somnulu vecinicu fora de a fi morti, asceptandu diu'a judecatiei ultime, candu toti voru primi resplata pentru faptele lor, cá ei atunci se póta dice: „eu sum fora de peccate;“ si acesti'a pentru lips'a curagiului suntu asemenea de compatimitu cá si viciosulu cà-ci: *Credenti'a fora de fapte e mórtá!*“ dice Mantuitoriulu si érasia: „Nu totu celu ce-mi dice mie Domne va intrá in imperati'a ceriurilor.“

Basilii Samboteanu.

Canele de curte si catielulu de casa.

„Stapène, stapène!“ dice ore-candu
Unu cane de curte mai de totu flamèndu,
Stapènululu care amblá insocitu
De-unu catielu de casa albu si ineretitu, —
„Pentru ce noi canii carii te slujimu,
„Care di si nopte cas'a-ti strajimu,
„Care-ti pazimu turm'a de lupii misioi
„Luptandu-ne crâncenu coltiu la coltiu cu ei,
„N'avemu si noi parte se fimu mangaiati
„Si in frigu afora stâmu chiar' nemancati, —
„Candu siarlele astea, ce n'aducu folosu,
„Le tieneti in casa, la locu caldurosu,
„Le luati in bratie, cu ei vè jocati,
„Bucatic'a buna din gura le-o dati,
„Pentru-ca facu tumba si ve lingusiescu
„Stau in doue labe, si-n brânci se tērêscu,
„Ast'a-i ore meritu! Ast'a e dreptate?
„N'a mai trecutú inca vechea strêmbetate?“

Ast'feliu bietulu cane pasu-si desvali,
Si-unu picioru in siele strajnicu elu primi.
Plecá bietulu câne cu cód'a in diosu
Scotiendu cu-'ntristare unu chiau dorerosu;
Er' lingusitoriulu si cretiulu catielu
Fu luatu in bratie cá ori-ce misielu. —

Peste nopte inse lupii se-aretarà
Si asup'a turmei lacomi se aruncarà,
Credindu ca-acumu canii, pentru resbunare,
Voru parasì turm'a fora aperare.
Dar' canele nobilu, bravu si curagiosu,
Tiene la principulu de-a fi credintiosu,
Si lupu-lu gonesce apera pe oi,
De-si elu ascepta alte batâi noi.

Asié e si lumea, asié suntemu toti,
Unii-su la favore, si altii-su patrioti! *)

Tièntiariulu.

*) Postimu a o ceti cu atentiune toti a celi'a, cari au subditi si favoriti, desí pre cesti din urma i-i câmu pisca, dar' ce-i face, ast'a-i firea tièntiariului.

Red.

Apotec'a sateanului.

Medicin'a cea mai eftina si mai buna.

Vei cugetá Iubite cetitoriule din acésta numire ce amu datu medicinei care 'ti recomendu — cá ace'a trebue se fia aerulu curatu, ap'a, curatieni'a, ordulu, cumpetulu, acestea tote si in deosebi un'a fiesce-care din ele facúndu mai multu atêrnatorie starea sanetatiei nóstre, cu tote acestea de asta-data lasandu se pretiuesci tote acestea recerintie a buneistari corporali, voiú se-ti recomendu o medicina mai totu atátu de eftina si totu-odata mai totu atátu de buna la ori-ce bóle din lontru si din afora, — voiú se-ti punu inainte o medicina, care e atátu de simpla si usiora in prepararea ei incátu o poti face insuti la casa fora mare cheltuéla si acést'a medicina este „*medicina salitra*“ numita, care mediculu Villelmu Le' prin o folosintia de douedieci ani o-a aretatu cea mai secura medicina la ori ce bóle, dar' mai cu sémá la doreri de capu, de picioare, de siele, de mani s. a., ametiele, deliriuri, atacuri de nebuné, agramadirea sangelui in capu, doreri si inflamatiuni la ochi, umflaturi si buboie, muscaturi de cane turbatu, de sierpi si viermi veninosi, rani noue si vechi, reumatisme, arsura, cangrena, buba négra, colica, crepaturi pre facia si pre mani, scorbutu, scrofula, friguri, veninu, vatematura, galbenare, tusa, rfe, orbaltiu, scrintituri, morburi venrice s. a.

Medicin'a acést'a o vei pregatí asié: Vei luá o sticla (glaja, jéga) de un'a, doue, trei cupe — precumu vei avé lipsa de mai pucina se'u de mai multa medicina — ace'a, dupa-ce o vei spalá bene asié incátu se nu aiba neci celu mai micu mirosu, o vei umplé in doue din trei parti (va se dica $\frac{2}{3}$ parte a sticlei) cu spiritu de drosdii (trevere) curatu si de se pote inca mai tare de 30 graduri, vei luá dupa ace'a sare alba curata bene uscata si bene sfarimata si vei umplé partea de a trei'a a sticlei pana' susu, — dupa acést'a astupandu bene sticla cu unu dopu de pluta, o vei scuturá mai indelungatu pana-ce se va tulburá bene si apoi o vei pune la o parte se sté vré-o câteva ore pana-ce se va limpedí bene spiritulu si sarea netopita se va asiediá la fundu. Candu apoi spiritulu va ff limpede deplenu medicin'a e gat'a si se pote intrebuentiá avendu mare grigia inse, ca nu-cumv'a candu tornamu din ea se se tulbure si ast'feliu se tornamu si din sarea asiediata la fundulu sticlei é' déca spiritulu e catra gatenie se pote pune altulu in locu scuturandu-se bene sticla si asié pana de 3-4 ori se pote turná spiritu totu pre ace'a sare folosita mai antaniu, candu apoi va ff a se pune si sare prospeta. *Medicin'a ast'feliu*

pregatita apoi se pote tiené ori-cátu de multu numai se fia bene astupata sticla, in care se pastréza; si cátu e de usiora pregatirea, chiar' atátu e de usiora si intrebuentiarea acestei medicine.

(va urmá).

Cuvente de invetiatu.

Scientiele ajuta desvoltarea teneretieloru, usiuréza, mangaiia si desfatéza batranetiele; ele ne insociescu in caletorfa, dormu cu noi, veghiéza cu noi si suntu nedeslipite de fienti'a nóstra in tote referintiele si impregiurarile, cá amicii celi mai sinceri si mai pretiosi, cá angerii padítori ai nostri in totu decursulu vietiei nóstre. — *Cicero*.

Romanii 'su chemati prin numerulu, puterea spirituala, pusetiunea geografica si prin simpatiele, cari le au la natiunile nemagiare ale Orientului, a jocá unu rolu insemnatu in Orientu. Eli trebue se nisuésca a alungá din sinulu loru discordi'a, reulu celu mai mare, de care au suferitu. Multe ar' avé adí la Romani o facia cu totul alt'a, decumv'a acestu reu ereditariu nu ar' ff rosu la propriulu loru destinu. —

Reform. 1869.

Cu minciun'a boerésca treci in tier'a ungerésca. —

Proverbiu.

Literatura.

Credentie, datene si moravuri ale poporului romanu de Demetriu Teodorescu, cu o prefatiune scrisa de A. Odobescu, se pote contrage cu 1 fl. v. a. dela librariile din Bucuresci si dela noi asisderea.

Veterinariulu de casa pentru cai, vitele cornute, oi, capre si rimatori (porci), este titlulu unui opu lucratu de Mediculu practecu D. Basiliu Cornea. Opu cuprende cunoscenti'a toturoru animaleloru de casa dupa natur'a si insusfrea loru, — asemenea si tote morburele interne si esterne, la cari suntu supuse áeste animale, aretandu totu-odata pentru tote morburele medicamente de casa usioru de preparatu si intrebuintiatu, mai adaugúndu apoi la fiesce care morbu si câte 2—5 recepte medicale de apoteca pentru intrebuintiare in casulu candu celea de casa nu ar' mai poté folosí. Necesitatea neincungiurata a acestui opu si practec'a in acést'a ramura a Auctorului face superflua ori-ce alta recomandare, si noi credemu ca nu va ff unu singuru economu cetitoriu, care se nu-lu prenumere. — Pretinlu e 2 fl. v. a. si e a se tramite la adress'a „D. Basiliu Cornea medicu — Felső-Vissó.“ Se pote prenumerá si la noi.